

ANKARA TABİP ODASI GEZİ DAVASI'NA MÜTALAA, PHR DANIŞMAN RAPORU VE FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

Işıl GÜL¹, Ulaş KARAN², Vincent IACOPINO³, Donna McKAY⁴, Hayrettin ÖKÇESİZ⁵, Ahmet İNAM⁶, Betül ÇOTUKSÖKEN⁷, İoanna KUÇURADI⁸, Harun TEPE⁹

Özet: Sağlık Bakanlığı tarafından Ankara Tabip Odası'na (ATO) karşı "izinsiz revir açmak" "amaç dışı faaliyette bulunmak" iddialarıyla açılan Yönetim Kurulu ve Onur Kurulu'nun görevden alınması talepli davaya ilişkin hukukçular tarafından hazırlanan mütalaalar, İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü'nün fahri danışman raporu ve felsefe alanından akademisyenlerin değerlendirmeleri yer almaktadır.

Anahtar sözcükler: Gezi süreci, ATO davası mütalaa, Sağlık Bakanlığı, ATO davası etik değerlendirme, ATO davası PHR.

Opinions on The Court Case Against Ankara Chamber of Medicine, PHR Consultant Report and Philosophical Approaches

Abstract: The Ministry of Health brought a court case against the Ankara Chamber of Medicine for "launching infirmaries without permission" and "conducting activities out of its mission and mandate", asking for the dismissal of the governing bodies of the Chamber. Concerning the case, the article gives the opinions of lawyers, a report by the volunteer consultant to the Physicians for Human Rights (PHR) and assessments by academics in the field of philosophy.

Key words: Gezi process, opinions on the ATO case, ATO court case ethical evaluation, ATO court case, PHR.

HUKUKİ MÜTALAA

İdil Işıl GÜL, Ulaş KARAN

Giriş

2013 yılı Mayıs ayı sonunda başlayan ve Haziran ve Temmuz ayları boyunca devam eden "Gezi Parkı Olayları" olarak adlandırılabilir süreçte insan hakları açısından birçok konu ve ihlal gündeme gelmiştir. İfade, örgütlenme ve toplanma özgürlükleri yanında, yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ve sağlık hakkı da bu olaylar sırasında gündeme gelen haklardandır. Bu haklar bakımından devletlerin diğer birçok yükümlülük yanında haklardan 'etkili' şekilde yararlanmayı sağlama, haktan yararlanmayı yaptırıma bağlamama (böylece haktan yararlanma bakımından korku yaratmama), haktan yararlananları itibarsızlaştırmama, hak ihlalleri hakkında etkili soruşturma yapma ve hak ihlallerinin yinelenmesini önleme yükümlülükleri sayılabilir. Aşağıda, bu yükümlülükler önce sağlık hakkı, sonra örgütlenme özgürlüğü bağlamında incelenmektedir.

Davanın Sağlık Hakkı Açısından Değerlendirilmesi

Konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirmeye geçmeden önce, ilki genel olarak hukuka, ikincisi insan hakları hukukuna ilişkin iki ilke hatırlanmalıdır. İlkine göre, kanun koyucu kanun yaparken 'genel ve soyut' düzenleme yapmakla yükümlü olmakla birlikte, hukuku yorumlamak ve uygulamak durumunda olanlar 'somut olayın niteliklerini' gözetmekle yükümlüdür. İkinci ilkeye göre insan hakları söz konusu olduğunda yapılacak yorum, 'hak ve özgürlüklerden etkili şekilde yararlanmayı mümkün kılacak' nitelikte olmalıdır. Başka bir ifade ile, hukuk kişilerin haklardan yararlanmasını olanağını ortadan kaldıracak, zorlaştıracak veya anlamsızlaştıracak şekilde yorumlanmalıdır.

Gezi Parkı Olayları sırasında 27 Mayıs 2013 -1 Haziran 2013 tarihleri arasında gerek gösterilere

¹Yrd. Doç., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku AD

²Yrd. Doç., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku AD

³Kıdemli Tıbbi Danışman (Senior Medical Advisor) İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü. PHR

⁴Başkan, İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü, PHR

⁵Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi

⁶Prof. Dr., ODTÜ Felsefe Bölümü

⁷Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü

⁸Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü

⁹Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü

katılanlar, gerekse herhangi bir nedenle müdahalelerin yapıldığı yerlerde bulunanlar yoğun biber gazı, gaz bombası ve plastik mermi kullanımından etkilenmişlerdir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı rakamlara göre, yaşanan gösterilerde 130 bin dolayında gaz fişeği kullanılmıştır¹. Türk Tabipleri Birliği'nin rakamlarına göre de 31.05.2013 ila 01.08.2013 tarihleri arasında 8163 kişi yaralanmış ve çeşitli kuruluşlara başvurmuştur². Ayrıca şu ana kadar sekiz kişi yaşamını yitirmiştir. Devletin müdahalesinin sağlığı olağanüstü derecede etkilediği bu tür hallerde, sağlık hakkına ilişkin hususların değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

Devletlerin sağlık hakkına ilişkin yükümlülüklerini niceliksel ve niteliksel yükümlülükler olarak ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki sağlık hakkından yararlanmayı mümkün kılacak hizmetlerin (ve hizmet sunacak sağlık kurumları ile personelinin) varlığını, yaygınlığını, erişilebilirliğini; ikincisi ise sağlık hizmetinin kalitesini ifade eder. Devlet her iki unsuru da güvence altına almak zorundadır ve bu amaçla hem mevzuatta düzenleme yapar; hem de idari tedbirler yoluyla mevzuatın uygulanmasını sağlar. Nitekim Sağlık Bakanlığı dava dilekçesinde bu hususlara işaret etmiş; asıl gözetilmesi gerekenin sağlık hakkı yararlanıcılarının menfaati olduğunu dolaylı olarak ifade etmiştir. Ancak Sağlık Bakanlığı bu menfaatin gözetilmesinde yukarıda altı çizilen iki hukuk ilkesini göz ardı etmektedir. Bakanlık, ilgili mevzuatı somut olayın özelliklerini gözetmeden yorumlamakta ve sağlık hakkından etkili şekilde yararlanılmasını mümkün kılmak bir yana, bu haktan yararlanmayı mümkün kılmaya çalışmış kişi ve kurumlara yaptırım uygulamayı amaçlamaktadır.

Bu çerçevede önce sağlık hakkının erişilebilirliği hususu değerlendirilmelidir. Sağlık hakkının erişilebilir olması için, sağlık hizmetinin 'var olması' yetmez. Sağlık hakkı yararlanıcısının herhangi bir nedenle sağlık hizmetinden yararlanmaktan çekinmesi halinde, fiilen var olan hizmet, haktan yararlanmayı sağlayacak şekilde sunulmuyor demektir. Sağlık Bakanlığı dava dosyasına, Gezi Parkı olayları sırasında sunduğu sağlık hizmetinin niceliksel bilgilerini sunmuştur. Buna rağmen olağanüstü sayıda kişinin bu hizmetler yerine, geçici revirleri tercih etmesinin nedenlerine bakılmalıdır. Bu nedenlerden ilki Sağlık Bakanlığı tarafından dava dosyasına sunulan belgelerden de tespit edilebilir. Sağlık Bakanlığı hukuken böyle bir tespit yapmaya yetkili olmamakla birlikte gösterileri 'yasadışı' olarak ilan etmiş, dava dilekçesinde 'kanuna aykırı eylemlerin failleri'nden bahsetmiş ve revirlere başvuran kişilerin bilgilerini

de Ankara Tabip Odası'ndan (ATO) talep ettiğini belirtmiştir. Her şeyden önce Sağlık Bakanlığı'nın sağlık hizmetine ihtiyaç duyanlar bakımından böyle bir ayırım yapması kabul edilemez. Sağlık hizmeti sıradan bir kamu hizmeti değil; sağlık hakkını güvence altına alma yükümlülüğünün bir tezahürüdür. Ancak Bakanlık meseleyi bir sağlık hakkı meselesi olarak değil, kamu düzeni meselesi olarak görmektedir. Nitekim olayların devam ettiği sırada Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Kurumu'nun Gezi Parkı Olaylarında yaralanan kişilerin ayrı bir forma kaydedilmesi ile ilgili uygulaması³ da söz konusudur. Kısacası, olaylar sırasında yaralanan kişiler, Sağlık Bakanlığı'nın ve Bakanlığa bağlı sağlık kurumlarının kendilerine hak sahibi olarak değil, suç faili olarak yaklaşacağı endişesi yaşamışlardır. Benzer şekilde Emniyet'in Türk Tabipleri Birliği'nden olaylarda gözünü kaybedenlerin isimlerini istemesi, sağlık hizmeti talep edenler hakkında işlem başlatılacağı endişesi yaratmıştır⁴. Ayrıca olaylar sırasında polis tarafından sağlık kontrolüne getirilenler bakımından hekimlerin polisin muayene odasından çıkmasını istememesi, sağlık raporunun kişinin kendisine verilmemesi⁵ devlet hastanelerinin güvenlik güçleri ile işbirliği yaptığı izlenimi yaratmıştır. Hastaneye başvuranların önce karakola giderek ifade vermeleri gerektiğinin söylendiği de iddialar arasındadır⁶. Başka bir ifade ile, Sağlık Bakanlığı tarafından olaylar sırasında sağlandığı ileri sürülen sağlık hizmeti, Devlet'in kendi 'caydırıcı yaklaşımı' nedeniyle 'erişilebilir değildir'.

Şu halde iki ihtimal söz konusudur. Kişiler ya sağlık hizmetlerine hiç erişemeyecekler ya da suç faili değil, hak sahibi olarak görülecekleri kişi ve kurumlardan sağlık hizmeti alacaklardır. Gezi Parkı olayları sırasında geçici revirlerin kurulması, hekimlerin ve tabip odalarının bu durumu tespitinin bir sonucudur. Hekim etiği, sağlığa erişimde bir boşluğun söz konusu olmasını kabul edemeyeceğinden, bu boşluk söz konusu revirlerle doldurulmuştur. Ayrıca bu revirler bu hizmetleri zorla vermemiştir. Devlet hastanelerinden ve sair sağlık merkezlerinden sağlık hizmeti almak isteyenler zaten o kurumlara başvurmuşlardır.

Sağlık Bakanlığı iddialarını desteklemek üzere ve 'haklı olarak' sunulan sağlık hizmetinin niteliğinin, kalitesinin önemine vurgu yapmıştır. Aslında tam da bu nedenle Tabip Odaları'nın revirlerin ve buralarda sunulan sağlık hizmetlerinin organizasyonunda etkin olması önemli ve gereklidir. Devletin kendi yaklaşımı nedeniyle oluşan boşluğun, mümkün olduğunca nitelikli, düzenli ve kontrollü şekilde

doldurulabilmesi, ancak bu konularda olağanüstü bilgi ve deneyimi olan kurumlarca mümkündür. Kısacası, ATO görevi dışında hareket etmemiş, aksine Devlet'in sağlık hakkını güvence altına almaktaki zafiyetini gidermek üzere ve zorunlu olarak devreye girmiştir. Aksi takdirde Sağlık Bakanlığı'nın da haklı olarak endişelendiği şekilde kontrolsüz, gerçekten ehil olmayan kişiler tarafından yapılan müdahaleler söz konusu olacak, bireyler sağlık hakkından nitelikli şekilde yararlanamayacaktı.

Söz konusu revirlerden sağlık hizmeti alanların bilgilerinin talep edilmesi hususuna gelince, Bakanlık bu talebini, kişilerin sağlık durumunu izlemek ve eğer revirlerde yapılan müdahalelerden kaynaklanan bir sorun varsa bunu tespit etmek amacıyla gerekçelendirebilir. Ancak burada yine insan hakları hukukunun temel yorum ilkeleri devreye girmektedir. Hekimleri, hangi koşulda olursa olsun, hizmet verdiği kişiye ilişkin bilgileri paylaşmaya zorlamak, evrensel ilke ve kurallara aykırılık teşkil eder. Eğer amaç revirlerden hizmet alan bireylerin menfaatinin korunması, bilgilerin Tabip Odaları'ndan ve hastanelerden istenmesi yerine, doğrudan bu kişilere devlet hastanelerine başvurmaları çağrısında bulunulabilir. Bakanlığın bu çağrısı yapabileceği araçlar sayısızdır. Böylece kişiler kendi özgür iradeleri ile gerekli başvuruları yaparlar. Aksi yönde bir uygulamayı dayatmak ve hekim-hasta ilişkisi bağlamında ortaya çıkan sır saklama yükümlülüğünü bertaraf etmek, sadece Gezi Parkı olayları bakımından değil, daha sonraki benzeri durumlarda da kişilerin sağlık hizmeti talep etmekten imtina etmesine neden olacaktır.

Ulusal mevzuat lafzi bir yorumdan ziyade, amaçsal bir yorumla değerlendirildiğinde ve özellikle de sağlık hakkının önemli bir unsuru olan 'sağlık hakkına etkili erişim' hususu gözetildiğinde, Ankara Tabip Odası'nın hukuka aykırı davrandığı sonucuna varmak mümkün görünmemektedir.

Davanın Örgütlenme Özgürlüğü Açısından Değerlendirilmesi

Örgütlenme özgürlüğü ifade özgürlüğü ile yakından ilişkilidir ve ifade özgürlüğünün kolektif olarak ortaya çıkış biçimlerinden birisidir. Örgütlenme özgürlüğünün görünüşlerinden birisi de sivil toplum örgütleridir. Örgütlenme özgürlüğünün öznesi kural olarak hükümet dışı örgütlerdir. Ancak birçok ülkede örgütlenme özgürlüğü bakımından statüsü belirsiz olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ortaya çıkmıştır. AİHM'ye göre bir örgütün örgütlenme özgürlüğünden

yararlanıp yararlanamayacağını tespitinde bir örgütün yönetim organlarının nasıl bir seçim usulü ile belirlendiğini dikkate almaktadır. Örneğin AİHM geçmişte yasa tarafından kurulmuş, kamu tüzel kişisi kabul edilen doktorların üye olmak zorunda olduğu, düzenleyici işlem yapma yetkisine sahip olan Belçika Tıp Örgütü'nü örgütlenme özgürlüğünden yararlanamayacağını kabul etmiştir⁷. Ancak kararda belirleyici olan bu kuruluşun organlarının çoğunun idare tarafından atanmış olmasıdır. Türkiye'de ise kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organları tamamen üyeleri tarafından seçilmektedir. Dolayısıyla örgütlenme özgürlüğünün öznesi olduğunun kabulü gerekir. AİHM de yönetim kurulunun büyük çoğunluğunun seçimle belirlenen ve ATO gibi kamu görevlilerinin üye olmasının zorunlu tutulmadığı örgütlenmeleri bu kapsamda değerlendirmektedir⁸. Anayasa'da örgütlenme özgürlüğü 33. maddede düzenlenmiştir ve bu özgürlüğün dernek ve vakıf biçiminde kullanılması mümkündür. Ancak örgütlenme özgürlüğünün diğer biçimleri olan sendika ve siyasi partilerle ilgili başka hükümlerde mevcuttur. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları da 135. maddede özel olarak düzenlenmiş durumdadır. Bu durum meslek kuruluşlarının bu özgürlükten yararlanamayacağı anlamına gelmemektedir. Nasıl siyasi partiler ve sendikalar farklı maddelerde düzenlenmiş olsa da örgütlenme özgürlüğünün öznesi olarak kabul ediliyorsa meslek kuruluşları bakımından da aynı durum geçerlidir. Bu durumda Anayasa'nın 33. maddesi ile 135. maddesinin birlikte yorumlanması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları da 33. madde kapsamında ortaya çıkan bazı ilke ve güvencelerden yararlanabilecek kuruluşlardır.

Meslek kurullarının 33. maddedeki güvencelerden yararlanabileceğinin kabulü ile bu hak için gündeme gelen sınırlama rejiminin meslek kuruluşları için de geçerli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ATO'nun yönetim kurulunun görevine son verilmesi ancak 33. maddede belirtilen amaçlarla ve 13. maddede belirtilen sınırlama rejimine uygun bir şekilde mümkündür. 33. maddede örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin ancak "millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle" gerçekleştirilmesi mümkündür. Sayın Mahkeme önünde görülmekte olan davada ise bu gerekçelerden hiçbirisi geçerli değildir. Her ne kadar Sağlık Bakanlığı tarafından "genel sağlığın" korunması amacıyla davanın açıldığı ifade edilse de dile getirilen iddiaların bu

amaçla bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumda ATO'ya yönelik müdahalenin Anayasa'nın 33. maddesinde yer alan meşru amaçların hiçbirine yönelik olmadığı dikkat çekmektedir. Bir an için meşru bir amacın varlığı kabul edilse dahi bu tür bir müdahalenin 13. maddede yer alan ölçülülük ilkesine aykırı olduğu görülmektedir. ATO Yönetim Kurulunun görevine son verilmesini orantılı bir müdahale kabul etmek mümkün gözükmemektedir.

Anayasa Mahkemesi yakın zamanda meslek kuruluşlarının statüsü ile ilgili yaklaşımını değiştirmiştir. Mahkeme meslek kuruluşlarını kamu kurumu niteliğinde olsa da birer sivil toplum örgütü olarak kabul etmiştir⁹. Bu yaklaşımın olası sonucu bu tür kuruluşların faaliyetlerinde daha fazla özerkliğe sahip olması ve organlarının oluşumu ve görevden alınmasında demokratik hukuk devleti ilkesinin daha fazla uygulama alanı bulmasıdır.

Örgütlenme özgürlüğü ile ilgili gündeme gelen bir diğer konu hakkın öznesi olan örgütlerin faaliyetlerine yönelik müdahalelerdir. Örgütlenme özgürlüğü şiddete başvuru, ayaklanmaya çağrı veya demokrasi ve insan hakları ile karşıt nitelikte herhangi bir faaliyet olmadığı sürece faaliyet alanı veya konusu bakımından bir sınırlama içermez. AİHM de bir örgütün faaliyetlerinin tüzüğü veya programı ile benzerlik taşımasının zorunlu olmadığı görülmüştür¹⁰. Sayın Mahkeme önünde görülen davada ithamlardan birisi "amaç dışı faaliyet yürütmek" olarak ifade edilmiştir. Örgütlenme özgürlüğünün beraberinde getirdiği faaliyet serbestisi dikkate alındığında söz konusu ithamın örgütlenme özgürlüğü ile uyumlu olmadığı görülmektedir.

Örgütlenme özgürlüğü açısından başka bir konu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile idare arasındaki ilişkidir. Hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerinde idarenin vesayet yetkisi söz konusudur. Ancak bu yetki Anayasa'nın 127. maddesinde yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları, bir başka ifade ile mahalli idareler açısından geçerli olan vesayet yetkisinden farklı bir yetkidir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları Anayasa'nın 127. maddesindeki "idari vesayet" denetimine tabi değil, 135. maddede belirtilen "idari ve mali" denetime tabidir. Bu iki denetim biçimi birbirinden farklılık arz etmektedir ve "idari ve mali" denetim "idari vesayet" kavramından farklılık arz etmektedir ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının denetimi "idari ve mali" denetimin ötesine geçmemesi

gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nu değerlendirdiği kararında bu hususları aynen ifade etmiştir¹¹. Bakanlık tarafından açılan Sayın Mahkemede görülen mevcut davada Sağlık Bakanlığı tarafından idari ve mali denetimin ötesinde bir idari vesayet rejimi kurulmak istenmektedir. Davada iddia edilen fillerin dayanak olarak kullanılan mevzuat hükümleri ile bir ilgisinin kurulması mümkün değildir.

Sağlık Bakanlığı tarafından dayanılan 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu'nun Ek 2. maddesinde tabip odalarının sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ilişkin davanın asliye hukuk mahkemelerinde görüleceği düzenlenmiştir. ATO kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur ve kararları veya kendisi ile ilgili çıkacak uyuşmazlıkların asıl olarak idari yargı organları önüne getirilmesi gerekmektedir. Ancak kanunda yargı merci asliye hukuk mahkemesi olarak düzenlenmiştir ve bu mahkemeler idari uyuşmazlıklar nedeniyle herhangi bir uzmanlığa sahip değildir. Bu nedenle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine de bir aykırılık söz konusudur. Bu durumun Sayın Mahkeme tarafından dikkate alınarak anılan hükmün itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne taşınması gerektiği kanatında olduğumuzu belirtmek isteriz.

Davanın Seçme ve Seçilme Hakkı Açısından Değerlendirilmesi

Anayasa'nın 135. maddesinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organlarının kendi üyeleri tarafından yargı gözetimi altında gizli oyla seçileceklerini düzenlemiştir. Bu düzenleme meslek kuruluşlarının yönetim organlarının oluşumunda seçme ve seçilme hakkı ile ilgili güncel demokratik ilkelerin geçerli olacağı anlamına gelmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'ne göre de "Anayasa, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetim ve işleyişlerinin demokratik hukuk devleti esaslarına uygun olması kuralını öngörmüş ve kurum içi demokratik yapıyı sağlamıştır. Kuşkusuz demokratik düzenin en belirgin niteliği de seçimlerdir. Seçimlerin adaletli bir katılım ile serbest, eşit ve genel oy ilkelerine dayalı olarak gerçekleşmesi gerekmektedir." (Anayasa Mahkemesi, 2012/12 E, 2013/7, Karar tarihi: 10.01.2013). Bu durum meslek kuruluşlarının organlarının seçimi kadar seçimle oluşmuş organlarının görevden alınması açısından da geçerli kabul edilmelidir. Başka bir deyişle seçimle yetkili organlarda görev yapmaya başlayan kişilerin bu sıfatlarını yitirmelerine yol açacak bir

adımın atılması yine demokratik hukuk devleti ilkesi ile uyumlu olmalıdır. Aksi durumda seçimlerde oy kullanan kişilerin iradesine aykırı uygulamalar ortaya çıkabilecektir. Sayın Mahkeme önünde görülmekte olan davada Sağlık Bakanlığı kanunlarla kendisine verilen görevi yerine getiren ve Anayasa'da yer alan temel haklardan olan sağlık hakkını korumaya çalışan ATO'nun yönetim kurulunun görevine son verilmesini talep edilmiştir. Kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olmasına rağmen bazı yönlerden sivil toplum örgütlerine benzeyen bir kuruluşun üyelerinin iradesi hilafına bu tür bir talepte bulunulması demokratik hukuk devleti ilkesine açıkça aykırıdır. Yönetim kurulunun faaliyetlerini benimsemeyen ATO üyeleri belirli aralıklarla gerçekleştirilen genel kurullarda yönetim kurulunu ibra etmeme ve yönetim kurulunun mevcut üyeleri yerine başka kişileri seçme hakkına sahiptir. Buna rağmen halihazırda görülen türde bir dava açılması kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının özerkliği ilkesine de aykırıdır. Ayrıca seçme ve seçilme hakkı bir insan hakkı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimine tabidir. Bu açıdan da bakıldığında gerçekleştirilmek istenen müdahalenin 13. maddeye ölçülülük ilkesine aykırılık bakımından aykırı olduğu açıktır. Sayın Mahkemenin takdirlerine sunulur.

FAHRİ DANIŞMAN KONUMUNDAKİ İNSAN HAKLARI İÇİN HEKİMLER ÖRGÜTÜ'NÜN DAVALIYI VE BERAATİNİ DESTEKLEYEN GÖRÜŞÜ

Vincent IACOPINO, Donna McKAY

Fahri Danışmanın Konumu

Sağlık Bakanlığı (SB), TTB üyelerinin Mayıs 2013'te Gezi Parkı gösterileri sırasında yaralanan göstericilere acil tıbbi yardımda bulunmaları üzerine Türk Tabipleri Birliği (TTB) Ankara Tabip Odası yönetim ve disiplin kurulu üyelerine karşı 27 Ocak 2014 tarihinde dava açmıştır.

İnsan Hakları İçin Hekimler (PHR) 1986'dan bu yana kitlesel vahşet ve çeşitli insan hakkı ihlallerini tıp ve bilimi kullanarak belgelemekte ve dikkat çekmektedir. PHR sağlık çalışanlarının özel becerileri, etik görevleri ve güvenilir seslerini ve kendine özgü konumlarını insan hakları ihlallerini durdurmak için kullanmaları fikri üzerine kurulmuştur. PHR'nin araştırmaları ve uzmanlığı sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ve işkenceyi önlemek, kitlesel vahşeti belgelemek ve insan haklarını ihlal edenlerin hesap

Dipnotlar

1. http://www.radikal.com.tr/turkiye/polis_20_gunde_ne_kadar_biber_gazi_kullandi-1138224(erişim: 29.07.2013)
2. "Göstericilerin Sağlık Durumları", Türk Tabipleri Birliği, 1 Ağustos 2013 (erişim: 2 Ağustos 2013).
3. http://www.radikal.com.tr/turkiye/saglik_emecilerinden_gezi_tepkisi_hastanelerde_fisleme_yapiliyor-1137545 (erişim:29.07.2013)
4. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/24723011.asp> (erişim: 17 Eylül 2013)
5. <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/150048-dovene-degil-dovulene-dava> (erişim: 30 Eylül 2013)
6. <http://bianet.org/kadin/saglik/148386-tedavi-etmeyen-doktorlara-sorusturma-acildi> (erişim: 12 Temmuz 2013)
7. Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium, Appl. No. 6878/75, 7238/75, 23.06.1981, para. 64.
8. Radio France and others v. France, (admissibility), Appl. No. 53984/00, 23.09.2003, s. 20-22.
9. Anayasa Mahkemesi, 2012/12 E, 2013/7 K., Karar tarihi: 10.01.2013
10. Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria, para. 90.
11. Anayasa Mahkemesi, 2012/95 E, 2013/9 K., Karar tarihi: 10.01.2013.

vermesini sağlamak için kullanılabilir. PHR aralarında Afganistan, Bahreyn, Burma, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, El Salvador, Guatemala, İran, Irak,

Kenya, Libya, Meksika, Sudan, Suriye, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de olduğu 40'tan fazla ülkede çalışma yapmıştır. PHR, 1997 yılında Kara Mayınlarının Yasaklanması Kampanyasının Yürütücü Komitesi üyesi olarak Nobel Barış Ödülü'nü alan örgütlerden biri olmuştur.

Bu rapora temel olan bilgiler, İnsan Hakları İçin Hekimler'in (PHR) 25 Haziran-2 Temmuz 2013'te İstanbul ve Ankara'da gerçekleştirdiği çalışmalarla elde edilmiştir. Bu araştırma sırasında PHR, göstericilere ve tıp personeline yönelik saldırıların mağduru ve tanığı durumundaki 50'den fazla kişiyle

görülmüştür. PHR'nin araştırması göstermektedir ki Mayıs 2013'te başlayan barışçı gösterilere karşı hükümet gereksiz ve aşırı güç kullanımına gitmiş, uluslararası tıp etiği standartları ve Türkiye'de geçerli yasalar¹ doğrultusunda yaralılara cesurca yardım eden bağımsız tıp personeline saldırılarda bulunmuştur.

Fahri danışman, insan sağlığı açısından vazgeçilmez önem taşıyan tıp etiğine ve insan haklarına saygıyı uzun süredir sahiplenmiş bir kuruluştur ve mesleki uzmanlığıyla bilgisinin vereceği kararlarda 23. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne yardımcı olacağı inancındadır.

Bu raporun tamamı ya da herhangi bir bölümü taraflardan hiçbirinin yazımı değildir. Raporun hazırlanmasına ya da sunulmasına hiçbir taraf, hiçbir taraf temsilcisi ya da başkaca bir kişi parasal katkıda bulunmamıştır. İnsan Hakları için Hekimler Genel Direktörü, bu raporun teslimi için yetki vermiştir.

Sav Özeti

TTB üyeleri, hükümetin bu yönde bir girişimde bulunmaması üzerine yaralı göstericilere acil tıbbi yardımlarda bulunmak üzere hekimleri göreve çağırarak ve örgütleyerek mesleki hukuksal yükümlülüklerini yerine getirmişlerdir. Bu kendiliğinden tıbbi yardım çabalarının mahiyeti ve süresi yalnızca yaralı göstericilerin acil tıbbi ihtiyaçlarıyla belirlenmiştir. TTB üyeleri böyle yaparak yalnızca tıp etiğiyle ilgili uluslararası standartlara değil aynı zamanda Türk Ceza Yasası'na da uygun davranmışlardır. Çünkü TCK, ihtiyacı olanlara acil tıbbi yardımda bulunma görevini ihmal eden tıp personelinin bu davranışını suç saymaktadır. TTB üyeleri tümüyle kendi yükümlülükleri çerçevesinde hareket etmiş olup ihtiyacı olanlara yardım nedeniyle yaptırıma maruz kalmaları söz konusu olmamalıdır.

Olay Raporu

1. Mayıs 2013'te başlayan Gezi Parkı gösterileri sırasında Türkiye'nin çeşitli kentlerinde binlerce gösterici güvenlik güçleri tarafından yaralanmıştır.

2. Aynı anda çeşitli mekânlarda acil durum tıbbi yardımların gerekli olduğu örneğin deprem gibi durumlarda hükümet tarafından bu tür yardımlar sağlanırken bu olaylar sırasında bu tür özel tıbbi yardımlar yapılmamıştır.

3. Gösteriler sırasında, gaz bombası kapsülleri, göz yaşartıcı gaza aşırı maruz kalma, atılan plastik mermiler ve kaba polis dayağı sonucunda çok sayıda ciddi yaralanma olayı meydana gelmiştir.

4. Bu koşullarda, örneğin kanamanın durdurulması, kırıkların bandaja alınması, solunum güçlüğü için oksijen vb. gibi yerinde öncelikli ve acil tıbbi yardımlar, yaralanmaların sonucu olabilecek kalıcı hasar ve ölümlerin önlenmesi açısından gereklidir.

5. Hükümetin yerinde ve yeterli sağlık hizmetinin yokluğunda, binlerce bağımsız hekim ve tıp personeli ile birlikte diğer kişiler yaralananlara gönüllü olarak ve ihtiyaç süresince camilerde, alışveriş merkezlerinde, otellerde ve diğer mekânlarda acil yardımda bulunmuştur.

6. TTB ve tabip odaları, SB dâhil olmak üzere hükümete barışçı göstericilere karşı aşırı güç kullanımını önleme ve yaralı göstericilerin acil tıbbi gereksinimlerini karşılama çağrısında bulunmuştur.

7. TTB üyeleri, hükümetin bu konuda hareketsiz kalması üzerine yaralı göstericilere acil tıbbi yardımlarda bulunmak üzere hekimlerin harekete geçirilmesine ve örgütlenmesine yardımcı olmuşlardır.

8. Türkiye Barolar Birliği, gösterilerin cereyan ettiği yerlerde acil tıbbi müdahale birimlerini görevlendirmemesi nedeniyle 28 Haziran 2013 tarihinde SB hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

9. Tıbbi yardım çabalarının desteklenmesinde TTB'nin oynadığı rolü bilen TC hükümeti, 27 Ocak 2014 tarihli bu kamu davasına kadar herhangi bir resmi şikâyette bulunmamıştır.

10. Polis ve diğer güvenlik güçleri, kimliği belli, bağımsız tıbbi personele ve olay üzerine oluşturulan yardım noktalarına gaz bombaları, tazyikli su ve plastik mermilerle saldırmıştır. Polis, kendi yaraladığı göstericilere acil tıbbi yardımda bulunan binlerce hekime ve diğer sağlıkçıya karşı kaba güç kullanmış, bu kişileri gözaltına almıştır.²

11. Sağlık Bakanlığı tıp personelinden, yaralanan göstericilerin ve onlara yardım eden sağlıkçıların adlarının kendisine bildirilmesini istemiştir. Bunun sonucunda yaralı çok sayıda gösterici gözaltına alınıp kötü muameleye maruz kalma kaygısıyla tıbbi yardım için başvuruda bulunmamıştır.³

12. 2 Ocak 2014'te kabul edilen sağlıkla ilgili yeni yasa "resmi sağlık hizmetlerinin gelmesinden ve sağlık hizmetinin süreklilik kazanmasından sonra" acil tıbbi hizmet verilmesini suç saymakta ve bu suçu işleyenler için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi bin güne eşdeğer para cezası (yaklaşık

US\$900,000) öngörmektedir. Yeni yasada ayrıca, hastalarıyla ilgili sağlık bilgilerini SB'ye iletmeyen hekimler ve sağlık kuruluşları için para cezası öngören bir hüküm de yer almaktadır.

13. Acil tıbbi yardımların bu şekilde suç sayılmasının, uluslararası hukukta tanınan temel tıp etiği ilkeleriyle sağlık hakkına aykırı olduğu yolunda gerek Birleşmiş Milletler sağlık hakkı Özel Rapor-törü gerekse Dünya Tabipler Birliği⁴ tarafından dile getirilen ciddi kaygılara rağmen yasa meclisten geçmiş ve Cumhurbaşkanı Gül tarafından onaylanmıştır.

Sav

I. TTB üyeleri, yaralı göstericileri tedavi ederek mesleki görevleri ve uluslararası tıp etiği ilkele-ri doğrultusunda hareket etmişlerdir

Herhangi bir ayırım gözetmeksizin ihtiyacı olanlara bakım sağlamak, hekimlerin ve diğer tıp personelinin mesleki, etik görevidir. Türkiye'deki tıp personeli, yaralı Gezi Parkı göstericilerine acil tıbbi yardımlarda bulunarak, Uluslararası Tıp Etiği Kuralları çerçevesindeki görevlerini yerine getirmiştir.⁵ Böyle yapmamaları durumunda, uluslararası planda kınanma riskiyle karşılaşır, mesleki disiplin işlemlerine maruz kalır ve Türk Ceza Yasası'nı ihlal etmiş olurlardı.⁶ Verili koşullar altında Türk hükümeti verilen acil tıbbi yardımları toplumsal bir huzursuzluğa yönelik siyasal bir tepki olarak değil tıbbi ihtiyaca yönelik etik bir yanıt olarak değerlendirilmelidir.

Hekim olmalarını sağlayan belgeleri gereği tüm hekimlerin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin ihtiyacı olanlara kişisel ya da toplu olarak yardım etme gibi etik bir görevleri vardır. TTB'nin acil tıbbi yardım çabalarının örgütlenmesine yardım etmede oynadığı rol, ihtiyacı olanlara yardımı zorunlu kılan mesleki etik ve "Anayasal güvence altında hekimlerin örgütlü sesi"⁷ olarak oynadığı kurumsal rolle tam tamına uyumludur. Binlerce yaralı göstericiye yardım eden hekimler böyle yaparak potansiyel olarak yaşam kurtarıcı müdahalelerde bulunup acil tıbbi hizmet sağlamış, gereksiz kalıcı hasarları ve olası ölümleri önlemiştir. Söz konusu koşullarda bunun yapılmaması, kitlesel ölçekte ağır ihmal anlamına gelirdi.

Mesleki ve yasal yükümlülüklerine uygun hareket eden hekimlere ve diğer tıp personeline cezai yaptırımlar uygulanması, hastaların ve halkın sağlıkçılarına/tıp personeline yönelik temel güvenini sarsacaktır. Hastalar ve yakınlarının bu tür kararların ihtiyaca değil de değerlilik yargılarına dayandığına

inanmaları halinde onlar da herhangi bir sağlık hizmetleri sisteminin etkili işleyişini sağlayan gerekli tıbbi bakım ve duruma göre öncelik sistemlerine başvurmayacaklardır.

Hükümetlerin rolü ise açıktır. Hükümetlerden beklenen, sağlık kuruluşlarını, hizmet-bakım sağlayan sağlıkçıları ve bu hizmetleri alan hastaları korumak için elden ne geliyorsa yapmaktır. Bunun yapılmaması ise insan yaşamına ve saygınlığına saygısızlığın göstergesi olacaktır ki bu da en başta tıbbi ihtiyacı doğuran çatışmayı daha da keskinleştirebilecektir.

II. TTB üyeleri, sağlık hizmetlerinin gerektiği gibi verilmesi açısından Türkiye'deki yasalara ve uluslararası hukuka uygun davranmışlardır

Türk Ceza Yasası'nın (TCK) 97 ve 98. maddeleri tıp personelinin acil tıbbi yardımlarda bulunmasını öngörmektedir. TCK'nın 97. maddesi, hasta, yaralı ya da ölmüş kişileri terk edilme durumuna karşı korumaktadır:

(1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi hâline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

TCK'nın 98. maddesi, ihtiyacı olanlara acil tıbbi bakım sağlama görevini ihmal eden tıp personelinin bu davranışını suç saymaktadır:

(1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hâl ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhâl ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Binlerce yaralı gösterici varken hükümetin yeterli yardımları sağlamadığı bir durumda, potansiyel olarak yaşam kurtarıcı müdahaleleri kişisel ya da toplu olarak gerçekleştiren TTB üyeleri bu yardımlarıyla yasal yükümlülükleri doğrultusunda hareket etmişlerdir.

Türkiye hükümetinin ayrıca, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 12. maddesine ilişkin 14 sayılı Genel Görüş doğrultusunda sağlık hizmetlerine herhangi bir ayrımcılık olmaksızın erişim sağlama görevi vardır.⁸ Uluslararası insan hakları ve tıp etiği standartları açıkça ortaya koymaktadır ki hekimler, hemşireler, yardımcı tıp personeli ve diğer sağlıkçılar ihtiyacı olanlara acil tıbbi yardım sağlama alanındaki mesleki sorumluluklarını herhangi bir müdahale ya da misilleme korkusu olmaksızın yerine getirebilmelidirler. Türkiye hükümetinin, hasta ve yaralılara bakım sağlayarak ahlaki, etik ve mesleki sorumluluklarını yerine getiren sağlıkçıları destekleme ve koruma görevi vardır.

III. TTB üyeleri, salt tıbbi yardım ihtiyacı temelinde ve bu ihtiyacın anlık olarak duyulduğu yerlerde tıbbi yardımlarda bulunmuşlar ve bu çalışmalarını sağlık birimleri ya da revir kurmak amacıyla kullanmamışlardır

TTB üyeleri binlerle yaralı göstericinin acil tıbbi ihtiyaçlarına etik ve hukuk çerçevesinde karşılık vermişlerdir. Bu yardım çabalarının mahiyeti ve yaygınlığı, yaralanmaların mahiyeti ve ciddiyeti, ihtiyaç süresi ve hükümetin yerinde ve sıralayıcı acil hizmetlerinin yokluğu tarafından belirlenmiştir. TTB üyeleri tıbbi yardımları, camiler, alışveriş merkezleri ve oteller gibi önceden hazırlanmamış mekânlarda kendiliğinden sağlamışlar ve bu mekânlarda kalıcı sağlık birimleri oluşturma yoluna gitmemişlerdir. Bunun yerine, acil durumlara en iyi yanıtı verebilmek için eldeki mevcut kaynakları kullanmışlardır. SB tarafından dile getirilen, kayıt dışı ve denetimsiz sağlık hizmetleri ile ilgili kaygılar, yaralıların hemen yakınında, yaralı kişilerin ihtiyaç duydukları süreyle sınırlı olarak ve kendiliğinden verilen hizmetler açısından geçerlilik taşımamaktadır. Bağımsız tıbbi yardımlara duyulan ihtiyacı artıran bir etmen de SB'nin yaralı göstericilerin kimliklerinin bildirilmesini zorunlu tutan politikasıdır. SB tarafından izlenen politika nedeniyle yaralı göstericiler hükümete ait ve özel sağlık kuruluşlarına başvurmaktan çekinmişler, bu da yerinde ve kendiliğinden sağlık müdahalelerini gerekli hale getirmiştir.

Sağlık birimi, revir ya da klinikten yerleşik olarak anlaşılması gereken, yataklı olmayan sağlık hizmetlerinin süreklilik temelinde verildiği sağlık tesisidir. Acil sağlık hizmetlerinin verildiği, önceden hazırlanmamış mekânlar sağlık birimi, revir ya da klinik sayılmamalıdır. Gezi Parkı gösterileri örneğinde, bu tür acil sağlık hizmetlerinin verildiği, önceden

hazırlanmamış yüzlerce mekân söz konusudur. TTB üyeleri sağlık birimleri ya da revir kurmamış, verili koşullarda en müsait yerlerde tıbbi yardım sağlamışlardır. TTB üyelerinin yaralılara yardım kararlılığı o düzeydedir ki Türk güvenlik güçleri bu mekânlara gazla, plastik mermilerle ve tazyikli sularla saldırıya geçtiklerinde bile etik yükümlülüklerini yerine getirmeye ve hizmet vermeye devam etmişlerdir.

VI. TTB üyelerine karşı açılan kamu davası, yaralı göstericilere yardım eden sağlıkçılara yönelik daha kapsamlı bir saldırının parçasıdır.

TTB üyelerine açılan dava, Türk hükümetinin yaralı göstericilere tıbbi yardım sağlayan tıp personelini hedef alan bir dizi girişimi ışığında ele alınmalıdır:

1. Yukarıda da belirtildiği gibi, net olarak tanımlanabilir, bağımsız tıp personeli ve olayın hemen ardından hazırlanan tıbbi yardım mekânları göz yaşartıcı bombalarla, tazyikli suyla ve plastik mermilerle saldırıya maruz kalmış; polis yaralı göstericilere yardım ettikleri için onlarca hekimi ve diğer sağlıkçıyı dövmüş, gözaltına almıştır.

2. Gezi Parkı gösterileri sırasında SB yaralı göstericilerle yaralılara yardım edep tıp personelinin kimliklerinin kendisine bildirilmesini istemiştir. Bu yüzden yaralı çok sayıda gösterici gözaltına alınıp kötü muameleye maruz kalma endişesiyle sağlık kuruluşlarına başvurmaktan çekinmiştir.⁹

3. Dahası, 2 Ocak 2014 tarihinde kabul edilen yeni sağlık yasasıyla (6514 sayılı yasa ve onun 46. maddesi) "yetkisiz" sağlık hizmeti sunumu suç sayılmış, bu suç kapsamında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve 900.000 ABD doları muadili olmak üzere yirmi bin güne kadar para cezası öngörülmüştür. Yeni yasa da ayrıca hastalarının sağlık bilgilerini SB'ye iletmeyen hekimler ve sağlık kuruluşları için para cezası öngören bir hüküm de yer almaktadır.

V. TTB'ye karşı yaptırım uygulanması, ülkede sağlık hizmetlerinin verilmesi üzerinde olumsuz etkiler yaratacak, halk sağlığı açısından yıkıcı sonuçlara yol açacaktır

Sağlık hakkı Özel Raportörü Anand Grover 9 Aralık 2013 tarihinde yeni yasanın 46. maddesiyle ilgili olarak yaptığı bir açıklamada şunları söylemiştir: "(Madde), doğal felaketlere açık, demokrasisi ise gösterilerden bağımsız olmayan bir ülkede acil durum sağlık hizmetlerinin bulunabilirliği ve erişilebilirliği üzerinde olumsuz etkiler yaratacağı

"...Siyasal göstericiler gibi Devlet yetkililerini sorgulayan kişilere sağlık hizmetleri verilmesini suç sayan yasalar çıkartılması ve politikalar izlenmesi, hiç kuşkusuz, kovuşturulma korkusu içindeki sağlıkçıları hizmet vermekten alıkoyacaktır."¹⁰ Yeni sağlık yasasının yetkisiz sağlık hizmetleri sunumunu yalnızca göstericiler için değil Türkiye'de acil tıbbi yardım ihtiyacı olan herkes için yasaklaması kaygı verici bir durumdur.

Sonuç

TTB üyeleri, Gezi Parkı gösterileri sırasında yaralı göstericilere yönelik yaşam kurtarıcı çabaların örgütlenmesine, mesleki yükümlülükleri, Türk yasaları ve uluslararası hukuk doğrultusunda yardımcı olmuşlardır. Bu tür bağımsız tıbbi yardım ihtiyacı, büyük ölçüde, güvenlik güçlerinin yol açtığı yaralanmaların mahiyetinden ve yaygınlığından, ayrıca hükümetin diğer halk sağlığı acil durumlarında verdiği etkili ve yerinde acil hizmetleri vermemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kendiliğinden tıbbi yardım çabalarının mahiyeti ve süresi yalnızca yaralı göstericilerin acil tıbbi ihtiyaçlarıyla belirlenmiştir ve hiçbir şekilde revir adı verilen sağlık birimlerinin kurulması anlamına gelmemektedir.

Bu davanın, mesleğimizin gereği olan etik çerçevesinde cesaretle tıbbi hizmet veren Türkiye'deki tıp personeline yönelik bir dizi cezalandırıcı girişimin bir parçası olmasından derin kaygı duyuyoruz. Hekimler, ayırım gözetmeksizin hizmet verme mesleki görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle hiçbir zaman cezalandırılmamalıdır. Türkiye hükümeti, yaralı göstericileri de kapsamak üzere, tıp personelinin ihtiyacı olanlara tıbbi yardım sağlama mesleki görevlerine saygı göstermeli ve halkın sağlık hakkını gözetmelidir.

Sonuçta, 23. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne TTB üyelerine yönelik suçlamaları kabul etmeme çağrısında bulunuyoruz.

GÖRÜŞ YAZISI

Hayrettin ÖKÇESİZ

Türk Tabipler Birliği'nce, T. C. Sağlık Bakanlığı'nın Gezi Parkı Eylemleri sırasında revir açıp işleterek amaç dışı faaliyette bulunmak saviyla Ankara Tabip Odası aleyhine açtığı davada mahkemeye sunulmak üzere talep edilen görüşümdür:

1. Olay Hakkında Bilgiler ve Bakış Tarzları

Ulusça tanıdığı olduğumuz söz konusu eylemler hakkında TTB internet sitesinde şu kısa bilgilendirmeyi yapıyor:

Dipnotlar

1. Heisler, HM, Dunevant, D. Young E, Iacopino V. Contempt for Freedom: State Use of Tear Gas as a Weapon and Attacks on Medical Personnel in Turkey (Özgürlüğün Aşağılanması: Devletin Gaz Bombasını bir Silah Olarak Kullanması ve Türkiye'de Tıp Personeline Yönelik Saldırıları), İnsan Hakları için Hekimler (bundan böyle "PHR Raporu 2013"). Bakınız: https://s3.amazonaws.com/PHR_Reports/Turkey-Prottests-Report-Eylül-2013.pdf; Ayrıca bakınız: Iacopino, V, Nathanson V, Kloiber O, Chrispin E, Heisler HM, Dunevant D, et. al. Attacks on Medical Personnel in Turkey: A Call to Honor Medical Ethics and End Violations of Medical Neutrality (Türkiye'de Tıp Personeline Yönelik Saldırıları: Tıp Etiğine Saygı ve Tıbbın Tarafsızlığına Yönelik İhlallere Son Çağrısı). BMJ. 2013;347 doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.f4933> (Yayınlanma tarihi 7 Ağustos 2013). Bakınız: <http://www.bmj.com/content/347/bmj.f4933>.
2. PHR Raporu, 2013.
3. PHR Raporu, 2013.
4. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Türkiye: Uluslararası Uzmanlar Olağanüstü Durumlarda Acil Tıbbi Yardımların Suç Sayılmasına Karşı Uyarıda Bulundu", 9 Aralık 2013, Birleşmiş Milletler, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14076&LangID=E>
5. Dünya Tabipler Birliği. Uluslararası Tıp Etiği Kuralları. 1949. www.wma.net/en/30publications/10policies/c8.
6. Türk Ceza Yasası, Maddeler 97 ve 98, Kasım 2004, <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/6872/preview>.
7. Bakınız, TTB web sayfası: <http://www.ttb.org.tr/en/index.php/ttb/ttb-hakkında>
8. BM Belgesi, Mümkün olan En Yüksek Sağlık Standardına Ulaşma Hakkı ile ilgili Genel Görüş 12, 2000. Birleşmiş Milletler. Bakınız: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>
9. PHR Raporu, 2013.
10. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Türkiye: Uluslararası Uzmanlar Olağanüstü Durumlarda Acil Tıbbi Yardımların Suç Sayılmasına Karşı Uyarıda Bulundu" Aralık 9, 2013, Birleşmiş Milletler, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14076&LangID=E>.

"Taksim Gezi Parkı'nın rant uğruna yok edilmesini barışçıl bir eylemle protesto edenlere, 31 Mayıs 2013'te polis gücü kullanılarak vahşice müdahale edildi. Hükümetin baskıcı politikalarına duyulan tepki, polis müdahalesinin şiddetiyle birlikte tüm ülkeye yayıldı. Ancak gösteriler giderek artan bir polis zoruyla bastırılmaya çalışıldı. Polis şiddeti, 15 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla beş kişinin ateşli silahla, gaz kapsülleriyle, sopalarla öldürülmesine, yaklaşık 10,000 kişinin yaralanmasına, çok daha fazlasının ise biber gazına maruz kalmasına yol açtı.

Ambulansların yetersiz kaldığı, gereksinimlerin kaynaklardan fazla olduğu bu açık olağandışı durum karşısında ilk günden itibaren sahaya koşan gönüllü hekimler, çeşitli yerlerde geçici revirler oluşturarak acil sağlık hizmeti vermeye çalıştılar.

Türk Tabipleri Birliği'nin bu süreçte aldığı pozisyonu, sağlık hakkı ve temel hekimlik değerleri belirledi. Şiddetin durdurulması, gereksinime göre sağlık hizmeti sunulması ve toplum yararına politika üretilmesi TTB'nin temel talepleri oldu. Bu amaçla basın açıklamaları yapıldı, hekimlere, Sağlık Bakanlığı'na, İçişleri Bakanlığı'na, Başbakanlık'a çağrılarda bulunuldu, uluslararası hekim örgütleriyle iletişim kuruldu. Göstericilerin sağlık durumlarına dair bilgiler derlenerek kamuoyuyla paylaşıldı."

Bu çerçevede aşağıdaki başlıklarda görülen bir uluslararası destek ve dayanışmayla bu toplumsal olgunun önemi ve değeri üzerine savlar daha çok nesnellik kazanıyor. Bu kaynaklar, aynı siteden alın-
tıyla, şunlardır:

Dünya Tabipleri Birliği'nden Başbakan'a mektup, Dünya Tabipleri Birliği'nden Başbakan'a 2. mektup, Alman Tabipler Birliği'nden TTB'ye mektup, Kıbrıslı Sağlık Örgütlerinden TTB'ye destek, İngiliz ve Alman Tabipler Birliği'nden Başbakan'a mektup, Hekim dayanışması... TTB'ye uluslararası destek Türk Tabipleri Birliği Dünya hekim örgütlerini gözaltıları kınamaya çağırdı, Hekim Örgütlerinden Başbakan'a mektup: 'kaygılıyız'. İngiliz Tabipler Birliği Türkiye'de Tıbbın tarafsızlığına yönelik ihlallerin son bulmasını istedi, Science Dergisi'nde Gezi olaylarına yer verildi. Newyork'tan 'Gezi'ye bilimsel destek, Dünya sanatçılarından polis şiddeti protestosu, BMJ Dergisi'nde Gezi olaylarında Türkiye'deki hekimlere ve sağlık çalışanlarına yönelik baskılara dikkat çeken makale ...

Akademik Meslek Örgütleri 20 Mart 2014 tarihinde bir **"Hekimlik ve Demokrasi Bildirgesi"** yayımlayarak bu olgunun değerine ve önemine daha özel vurgularla dikkat çekiyor. Bu bildirgenin metni şöyledir:

"Biz aşağıda imzası olan akademik meslek birlikleri temsilcileri, Türk Tabipleri Birliğine bağlı Ankara Tabip Odası, Hatay Tabip Odası yönetim ve disiplin organları hakkında görevden alınmaları için Sağlık Bakanlığı tarafından açılan davaları değerlendirmek üzere bir araya geldik.

Sağlık Bakanlığı'nın, Türk Tabipleri Birliği organlarını, "Gezi Parkı" protestolarında sağlık sorunu olan hizmete ihtiyacı olan herkese ayırmsız sağlık hizmeti

verilmesini savundukları, gönüllü sağlık hizmetlerini destekledikleri için amaç dışı faaliyette bulunmakla suçladığını tespit ettik.

Sağlık yaşamın kaynağı ve herkesin hakkıdır. Düşünceleri, politik tutumu, cinsiyeti, sosyal durumu ne olursa olsun sağlık hizmeti verirken kimseye karşı ayrımcılık yapılamaz. Hekimlerden toplumun sağlık sorunlarına kayıtsız kalmaması, ayrımcılık yapması istenemez. Unutmayalım ki hekimlerden böyle bir tutum savaş dönemlerinde bile istenmemiştir, istenemez.

"Gezi Parkı" protestoları dahil, her türlü sosyal olay, çatışma, doğal afet gibi durumlarda ortaya çıkan kitlesel sağlık sorunlarına karşı yaygın, hızlı, tarafsız sağlık hizmeti vermek Sağlık Bakanlığı'nın görevidir. Sağlık Bakanlığı toplumun sağlığını bozan kolluk eylemlerini durdurmadığı gibi; yaygın ve hızlı sağlık hizmeti için gerekli organizasyonları yapmamıştır. Ne yazık ki bu süreçte insanların güvenini bozan, sağlık hizmetlerinin tarafsızlığına aykırı tutum ve açıklamalarda bulunmuştur.

Hekimler, Türk Tabipleri Birliği'ne bağlı Tabip Odaları ve ülkemizin tüm sağlık çalışanları ne iyidir ki eylemci ya da değil, yanı başlarındaki insanların sağlık sorunlarına kayıtsız kalmamış, o koşullarda verilebilecek sağlık hizmetleri için seferber olmuştur. Bu tutum evrensel insan hakları ve hekimlik ilkelerine uygundur. Toplumdaki bütün bireylerin sağlık hakkına saygılı, evrensel insan hakları ve hekimlik belgelerine uygun bu faaliyetlerin, kamu kurumu niteliğinde sağlık meslek kuruluşu olan Türk Tabipleri Birliği'nin amaçları içinde olduğu tartışmasıdır.

Ayrımsız herkese olağandışı durumlarda verilen sağlık hizmetleri, tam anlamıyla hekimlik mesleğinin toplumun menfaatlerine uygun olarak verilmesi faaliyetidir. Bu faaliyetler anayasa'nın ilgili 135. maddesi ile uyum içindedir. Bütün demokratik ülkelerde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetleri, demokratik ilkelere uygun olarak organları eli ile yürütülür. Organları üyeleri tarafından seçilir. Konusu suç oluşturan faaliyetleri olursa yargı organları tarafından denetlenir. Meslek kuruluşlarının bağımsız, üzerlerinde evrensel mesleki ilkelere göre çalışmalarını engelleyen baskılar olmadan faaliyet gösterebilmeleri "iyi işleyen" demokrasilerin olmazsa olmazıdır.

Ülkemizde peş peşe açılan davalarla, "yasa" adı verilen hükümet metinleriyle; meslek kuruluşlarının demokratik seçim yöntemini değiştirmek, gelir kaynaklarını kaldırmak, mesleki bağımsızlığı yok etmek, yetkilerini kırmak, meslek mensuplarını toplum yararını

gözetemez hale getirmek gibi müdahaleler demokrasi dışıdır. Hoş görülemez, kabul edilemez.

Türk Tabipleri Birliği'nin evrensel hekimlik ilkelere sahip çıkması toplum sağlığının teminatlarındandır. Evrensel ilkelere göre hareket etmeye çalışan bir meslek kuruluşunun seçilmiş yetkili organlarının, siyasi otoritenin baskısıyla görevden alınmaya çalışılması demokratik işleyiş açısından son derece tehlikelidir.

Sağlık Bakanlığı'nın, evrensel sağlık-hekimlik ilkelere, sağlığın, yaşamın korunması hakkına amaç dışı faaliyet adını verip seçilmiş organları demokratik ilkelere aykırı olarak görevden aldirmaya çalışması kabul edilemez.

Sağlık Bakanlığı'nı antidemokratik müdahalelerini geri çekmeye, toplumun sağlığını koruyucu çalışmalar yapmaya, hekimler için ayrımsız bütün insanlara insanca sağlık hizmeti verebilecekleri çalışma koşullarını sağlamaya davet ediyoruz.

Türk Eczacılar Birliği, Türk Dış Hekimleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği”

Ankara Tabip Odası da 15 şubat 2014 tarihinde aşağıdaki basın açıklamasını yapıyor:

Bizim Yaşamız Hekimlik Andı, İnsanlık Vicdanıdır

'Değerli Basın Emekçileri, Sevgili Ankaralılar, Bu hafta başında gelen mahkeme belgesinden Sağlık Bakanlığı'nın, ATO yönetim kurulu ve onur kurulunun görevden alınmaları istemiyle bir dava açtığını öğrenmiş bulunuyoruz.

Davanın gerekçesi ATO'nun yasayla kendisine verilen görevlerin dışına çıkması, geçtiğimiz Haziran ayında yaşanan Gezi olayları sırasında Bakanlık'tan izin almadan revirler kurup işletmesi olarak not edilmiş.

Biliyorsunuz, Türkiye tarihinin en önemli kitlesel olaylarından biri olan Haziran direnişinde ülkemizin dört bir yanında yüz binlerce kişi meydanları doldurmuş, Hükümet'in giderek yoğunlaşan baskı politikasına başkaldırmıştı.

Hükümet'in bu barışçıl gösterilere çok sert karşılık verdiğini de hepimiz gayet iyi hatırlıyoruz.

Maalesef Haziran direnişinin bilançosu ağır oldu. En az beş yurttaşımız yaşamını yitirdi. Polisin mermi gibi kullandığı gaz fişekleriyle 11 kişi gözünü kaybetti. Çok sayıda kafa travması, hayati organ yaralanmasının yanı sıra kolluk güçlerinin kontrolsüz zehirli gaz kullanımı sonucunda yüzlerce yurttaşta akut solunum yetmezliği gelişti. Polis fişeginin kafasından yaraladığı Berkin hala hastanede.

TTB'nin kayıtlarına göre tüm Türkiye'de 8163 kişi yaralandı; yaklaşık 7700 kişi gazdan etkilendiğini bildirdi.

TTB'nin, tabip odalarının, diğer kitle örgütlerinin, insan hakları örgütlerinin, uluslararası kuruluşların kolluk şiddetini durdurun çağrısına 'Polisim adeta destan yazıyor' yanıtı verildi.

Haziran ayı boyunca büyük kentlerin merkezleri yaşanacak yerler olmaktan çıktı. İnsanlar evden işe işten eve gaz maskeleriyle, ceplerinde limonlarla gidip geldiler. Kelimenin tam anlamıyla bir büyük halk sağlığı sorunu yaşandı.

İşte bu olağan dışı ortamda 'Halk sağlığına ve hastalara fedakarlık ve feragatle hizmeti ideal bilen' hekimler, tıp öğrencileri, dış hekimleri, eczacılar, tüm sağlık çalışanları sokaklara çıkıp ihtiyacı olanların yardımına koşular. Kimileri sokaklarda, meydanlarda hastalanan, yaralanan, can çekişenlere yardım ettiler. Kimileri de kısaca revir diye isimlendirilen gönüllü ilk yardım merkezleri oluşturdular. Yasayla kendisine 'halkın sağlığını korumak' görevi verilmiş bulunan Ankara Tabip Odası yönetim kurulu olarak bütün bu gönüllü çabayı koordine ederek hasta ve yaralılara daha hızlı ve etkili müdahalenin yapılmasına gayret sarf ettik.

Yine hatırlanacağı üzere o ortamda Sağlık Bakanlığı odamıza bir yazı yazarak bu revirlerde kimlerin çalıştığını ve kimlerin tedavi edildiğini sordu. İyi niyetle bağdaşmadığı açık olan bu talebe karşılık bize emanet edilen mahrem bilgiyi kendileriyle paylaşmayacağımızı bir basın açıklamasıyla deklare ettik. Aynı Sağlık Bakanlığı bir yandan hastanelere de yaralı eylemcilerin listelenebilmesi için özel formlar göndermişti.

Şimdi de Bakanlıktan görevimizin dışına çıktığımızı öğrenmiş bulunuyoruz.

Değerli Arkadaşlar, Ne var ki korkunun ecele faydası yok; baskı arttıkça muhalefet de yaygınlaşıp güçleniyor. Bizler, kendisini de tıp doktoru olarak bildiğimiz Sağlık Bakanı Müezzinoğlu'na mezun olurken içtiği "Hekimlik

mesleği üyeleri arasına katıldığım şu anda” diye başlayan, “hasta ve toplumun sağlığını baş görev sayacağıma”, “din, milliyet, ırk, siyasal eğilim, toplumsal sınıf ayrımlarının görevimle hastam arasına girmeyeceğine” diye devam eden hekimlik andını bir kez daha hatırlatıyoruz.

Mehmet Bey’e soruyoruz: Yaralılar, hastalar fişlenme korkusuyla kamu hastanelerine gidemediler. Bundan rahatsızlık duymuyor musunuz?

Haziran direnişi boyunca insanların gözleri çıkarken, sakat kalırlarken, bebekler yaşlılar gazdan boğulurken çitiniz çıkmadı. Bu ortamda ülkenin Sağlık Bakanı olarak söyleyecek tek sözünüz ‘Benden izin almadan nasıl acil hasta baktın’ mıdır?

Mehmet Bey, bu ülkenin sokaklarında insanlar öldüler! Bu ortamda insanlara yardım etmeye çalışanlara ‘Benden izin almadan nasıl acil hasta bakarsın?’ davası açmaktan küçüçük bir mahcubiyet duymuyor musunuz?

Değerli Arkadaşlar,

Bu davayı bütün dünya duyacak! Bu uygar dünya için yeni bir ibret davası olacak!

Bu davada hekimlik yargılanacak.

Bu davada insanlık yargılanacak.

Bu davada vicdan yargılanacak.

Bu davada ahlak yargılanacak.

Bu davada biz değil, davayı açan yargılanacak.

Ve bizler bugüne dek olduğu gibi bundan böyle de ihtiyacı olan herkese tıbbi hizmet vereceğiz. Bizim yasamız hekimlik andı, insanlık vicdanıdır.

Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu

II. Değerlendirme ve Sonuç:

Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyelerinin bu eylemlerinin Anayasa’ya, Hukuka ve ilgili pozitif hukuk normlarına uygun olduğu düşüncesindeyim. Uygar bir vicdanın bu uygunluğu görmekte zorlanmayacağını düşünüyorum:

Söz konusu Anayasa normlarından başlayarak en son ve somut düzenlemeye kadar herhangi bir kuralın hekimlik yeminlerinde dile gelen ideallerin, yüksek değerlerin ihlaline cevaz verecek bir biçimde yorumlanması ve uygulanması hukuka aykırıdır.

İnsan yaşamını korumak için, insan yaşamının korunmasını zorlaştıracak düzenlemeler yapılması, emirler verilmesi başlı başına mantıksal bir hatadır. Hiç bir hukuksal temellendirme böyle bir hataya dayandırılmaz.

Bir pozitif hukuk normunu kavrayabilmek için, koruduğu üstün değerlerin neler olduğunu ortaya çıkarmak ve onu bu değerlere göre yeniden yorumlamak gereklidir.

Türk tabip odalarının faaliyetlerini düzenleyen hukuk normlarından, insan yaşamının korunmasını tehlikeye atacak biçimde bir anlam çıkarmak ve bunu savunmak ancak “hukuk güvenliği” adına girişilebilecek bir durumdur: “Yani, yasa yasadır ve salt yasa olduğu için geçerlidir ve herkes ona salt bu nedenle koşulsuz itaat borçludur” biçiminde bir temellendirmeye bu tutum hak gösterilmeye çalışılabilir.

Ancak üzerinde fazla düşünmeden giriştiğimiz böyle bir düzen koruma çabası, bizi sonunda düzen yıkan bir körleşmeye doğru sürükler.

Bu yüzden Adalet değerinin ağır ve açık biçimde ihmal edildiği bir idari işlemin kendisine dayanılarak kurulduğu pozitif hukuk normunun yargıç tarafından ihmal edilmesi, hakkaniyet buyruğunun açık bir gereğidir.

Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyelerinin bu işlem ve eylemleri böylesine bir gerekten zorunlu olarak doğarken, Sağlık Bakanlığı’nın söz konusu işlemi, böyle bir gereği keyfi bir biçimde görmezlikten gelen bir kavrayışa dayanmaktadır.

Daha açık ve somut bir ifadeyle, Sağlık Bakanlığı 1999 Gölçük ve 2011 Van depremlerinde hatırına getirmedeği bir cezalandırma düşüncesini, aynı vahamet ve aciliyet derecesine sahip olan Haziran Eylemlerinde nasıl akıl edebilmiştir, doğrusu sormak gerekmektedir.

Sonuç olarak: Ankara Tabip Odası’nın Gezi eylemleri sırasında, insan yaşamını korumak amacıyla revirler kurarak önkoşulsuz, önyargısız, tıbbi ilk yardıma muhtaç herkese bu hizmeti vermesi her türlü hukuka ve yasaya aykırılık yargısından fersah fersah uzak tutulması gereken asil ve insani bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı mahkum etmek isteyen her bakış bu sıfatların hiçbirini taşıyamayacak kadar aşağıda bir yerde bulunmaktadır.

BİR CAN VERİCİ OLARAK HEKİM

Ahmet İNAM

Yaşam canla yaşanıyor. İnsan, canıyla sürdürüyor ömrünü. Can, hem bedenimizi hem duygu ve düşüncelerimizi içine alan bir yaşam enerjisinin adı. Biz insanlar canımızla var oluyoruz bu dünyada.

Canımızın güçlendiği durumlar da, "çıktığı" durumlar da oluyor. Canımız sorunlarını çözme çabası içinde, kendindeki potansiyeli ortaya koyabilecek biçimde çevresiyle ilişkide olduğu sürece canımızın bir anlamıyla sağlıklı olduğunu söyleyebiliriz.

Hekimler, hemşireler, sağlığımızın korunup sürdürülmesine yardımcı olan kurumlarıyla sağlığımıza katkıda bulunan candaşlarımızdan, can dostlarımızdandır. Onlar canımızın yakınında, canımıza bakanlardır. Canımıza can katanlardır. Hayatın can yakıcı etkilerine karşı canımızı emanet ettiğimiz yakınlarımızdandır. Doğrusu, can ahlakının yaşanabilirdiği durumlarda böyle olmalıdır.

Can gücümüzün gelişip serpilmesinde birlikte yürüdüğümüz candaşlarımızla dayanışmaya ihtiyacımız var. Hekimler bu bakımdan en yakınımızdaki candaşlarımızdandır.

Hekim, cana can verme, cana can katma çabalayıcısıdır. Canı yaralı, canı bozuk, canı eksik, canı özürülü olanın sağaltıcısıdır. Canı canlandırmayı, cana can vermeye adanmış bir yaşam süren insandır.

Hekim canlara can verirken ayırım gözetmez. Yer, makam, ortam ayırımı yapmaz. Şifa vereceği her can ona emanettir. Kendisine emanet edilen canın candaşdır.

Bu arada soralım: Nedir can ahlakı? Can, insandaki yaşam enerjisidir, demiştik. Can ahlakına göre bu enerji, korunmalı, gözetilmeli. Diri tutulmalı. Güçlü kılınmalıdır. Bu can enerjisine borçludur insan. Ona can verildiğine göre, o da canıyla, yaşadığı hayata can vermelidir. Hayatın yaşandığı topluma, toplumun değerlerine kendindeki can gücünün olanaklarıyla katkıda bulunmalıdır. Canı güçlendirmek, zenginleştirmek tüm can taşıyanların sorumluluğudur.

Ülkelerin de canı vardır, bir anlamıyla. Ülkelerin canı o ülkeyi yönetenlere emanettir. Bu emanete hıyanet bağışlanmaz.

Ülkeyi yöneten, o ülkede iktidar olan, o ülke vatan-daşı olarak benim de candaşımdır. Andaşlar birbirlerinin canlarından sorumludur. Ülkem, ülkemi yönetenler aracılığıyla benim canımdan sorumludur.

Ben, ülkem canının tehlikede ve hastalıklı olduğunu, onu yönetenlerin böyle bir hastalığın ortaya

çıkmasına yol açtıklarını düşündüğümde, ülkemi kurtarmak adına yöneticileri protesto eder, yanlışlarını söylerim. Ülkem bir an önce canını kurtarsın isterim.

Yönetenlerin yanlışına karşı çıkıp onları uyarmam, ülkem canını kurtarmak adına gerçekleştirdiğim bir eylemdir. Bu eylemimde ülkem egemen güçlerini uyararak ülkem canını güçlendirmeye çalışmaktayım. Yalnız ülkem adına değil, özerk bireylerin yaşadığı hakça bir düzenin yerleşeceği dünyanın geleceği adına da özgürlükçü bir can enerjisinin yükseltilmesine çabalamaktayım. Amacım ülkemde ve dünyada insana yaraşan bir düzenin kurulmasıdır. Böyle bir düzenin kurulması için yollara düşüp farklı yaşamlara olanak sağlayacak oluşumların kavgasını vermektayim (Hekim bu mücadelede sağlık açısından bana yardım eden biri olarak bir şifa vericinin şifa vericisi olabilir!).

Ben, bu açıdan bakınca, can ahlakının alanı içinde canımı, ülkenin canını, diğer canları yüceltmiyorum. Karşı çıktığım iktidarın yönettiği ülkem canına katkıda bulunabileceğimi düşünerek iktidara karşı çıkıyorum.

İktidarsa canına kast edildiğini düşünüyor. Benim canımı yaralayarak bana ceza vermek istiyor. Canımı örseliyor.

Olumlu bir iktidar kendini eleştirenlerden beslenir, kendine yöneltilen eleştirilerle can gücünü yükseltir.

Konuyu somuta, bizde yaşanana getirirsek, örneğin Gezi Olaylarına, durum şöyle yorumlanabilir: Orada, ülkenin canını zenginleştirmeye çabalayan, kendi yaşam biçimlerini özgürleştirerek, doğayı, özerkliği anlatmaya çalışan genç insanlar, seslerinin kısılmaya çalışılması eylemiyle karşı karşıya kaldılar. Demokratik bir ülkeye can vermeye uğraşanlarla bunu engelleyenler arasındaki çatışmada canları incinmiş, örselenmiş canların yardımına koşan hekim kardeşlerimiz, can verene can verme durumundadırlar.

Can verene can vereni suçlama elbette yanlıştır. Hekim, ne durumda hangi amaçla olursa olsun sağlık açısından yardım bekleyen birine yardıma koşan bir can katandır.

Demokrasi, çağımızda hakkıyla yerine getirilebilirse, topluma can verebilecek en sağlıklı yönetimdir. Bu yönetim, eleştiriye, protestoya, gösterilere açık olmalıdır. Açıklığın temel bir ilke olduğu bir yönetimdir çünkü. Bu açıklık bir anlamıyla cana, canın diriliğine güçlülüğüne açıklıktır. Hekim bu açıklığı sağlayan önemli bir can verici güçtür. Ona saygı, demokrasinin yaşaması için gereklidir.

HEKİM OLMANIN GEREKTİRDİKLERİ

Betül ÇOTUKSÖKEN , İoanna KUÇURADİ, Harun TEPE

İnsan hakları, hangi doğal ya da rastlantısal özellikleri olursa olsun ve hangi durumda olursa olsun, her insanın görmesi gereken muameleyi ve her insanın başka insanlara göstermesi gereken muameleyi dile getirir.

Yaşamda birçok insan başka insanlara bu muameleyi göstermiyorsa da, insan haklarının korunmasıyla ilgili olan mesleklerin bütün üyelerinden ilgili insan haklarını korumaları ve mesleklerinin etik gereklerini yerine getirmeleri beklenir. Bunları yapamayanların ise bu meslekleri icra etmemeleri uygun olur.

Özellikle kişilerin yaşama hakkının korunmasıyla ilgili mesleklerin üyelerinin, bu hakkı tehlikede gördükleri anda, çağırılınsın-çağırılmasın, müdahale etmesi onların bir etik ödevidir. Bazı mesleklerde bu etik ödev ayrıca hukuksal bir görevdir de. Örneğin görev başında olsun veya olmasın bir polisin, saldırılan bir insan olunca, müdahale edip onu koruması, o polisin hem etik ödevi hem de hukuksal görevidir.

Bir yaralı söz konusu olduğunda, bu yaralı kim olursa olsun, ona bakmak ve onu yaşatmak için elindeki bütün olanakları kullanmak, bir hekimin etik görevidir hekim olmanın ona yüklediği bir ödevdir.

Dünya Tabipler Birliğinin *Cenevre Bildirgesinde* (2006 versiyonunda) hekim olan bir kişinin "tıp bilgisini insan haklarını ve sivil özgürlükleri ihlâl

etmek üzere tehdit altında bile kullanmayacağı" ilân ediliyor. Taşındığı insan onurunun farkında olan her hekimin bu norma uyması beklenir.

Yine Dünya Tabipler Birliğinin *Silahlı Çatışma ve Diğer Şiddet Durumları için Yönetmelikte* (2012 versiyonunda) hekimlerin ödevleri arasında "hiçbir ayrımcılık nedeniyle, "düşman" sayılanlar dâhil olmak üzere, yaralılara ve hastalara etkili ve tarafsız bakım sağlamak ve savunmak" da vardır. Aynı belgede, ayrıca, bir hekimin " tıbbi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesinin hiçbir şekilde suç sayılmayacağı" da belirtilmektedir.

Dünya Tabipler Birliğinin *Hekimlik Ahlâkı Uluslararası Yönetmeliğinde* (2006 versiyonunda) ise, hekimler için şu yükümlülük de yer alır: "Hekim, acil bakımı, başkalarının bu bakımı sağlamaya istekli ve yeterli olduğundan emin olmadığı takdirde, bir insanlık görevi olarak sunacaktır."

Bir hekimin, hangi koşullarla olursa olsun bir yaralıya karşılıksız bakması, hekimlik mesleğinin gereği olduğu kadar, hekimin insan onurunun da bir gereğidir.

Her şeyden önce insan olduğunun bilincinde olan her insana da, hekimliğin bu gereklerin yerine getiren hekimlere teşekkür etmek düşer.